

BIBLIOTECA I. B. MUREȘIANU

W. H. M. S. S.

PROBLEMA BANATULUI

PUBLI CAȚIUNI
ALE
D-LUI GEORGE G. MIRONESCU

---

1. **OBIECTELE LEGATELOR**, 1 vol in-16, de 181 pag. București 1894.
2. **DIN ISTORIA DREPTULUI PRIVAT ROMAN (Originele Dreptului Roman, Dreptul primitiv)**, 1 vol. in-8, de 117 pag. București, 1896.
3. **TRAITÉ THÉORIQUE ET PRATIQUE DU CASIER JUDICIAIRE**. 1 vol. in-8, de 263 pag. Paris, Giard et Brière, 1899.
4. **LACUNELE NOULUI COD DE PROCEDURĂ CIVILĂ**, 1 broș. in-8. de 70 pag., București 1902.
5. **ANCHETA IN FUTURUM (Procedura conservării probelor)**, 1 broș. in-8, de 40 pag. București, 1904.
6. **ANALISA NOULUI COD DE PROCEDURĂ CIVILĂ**, 1 vol. in-8, de 320 pag., ediția II, București, 1904.
7. **DESPRE ACȚIUNILE POSESORII**, 1 broș. in-8, de 56 pag. București, 1912.
8. **ASIGURĂRILE MUNCITOREȘTI**, 1 broș. in-8 de 27 pag., București, 1912.
9. **DESBATERI ASUPRA LEGEI PENTRU INCURAJAREA INDUSTRIEI NAȚIONALE**, 1 broș. in-8, de 46 pag., București, 1912.
10. **NOȚIUNEA DREPTULUI**, 1 broș. in-8 de 64 pag., București, 1912.
11. **STUDII JURIDICE**, 1 vol. in-8 de 256 pag. București, 1912.
12. **ROMÂNIA FAȚĂ DE RĂZBOIUL EUROPEAN**, 1 broș. in-8 de 50 pag. București, 1915.
13. **LE PROBLÈME DU BANAT**, 1 broch. in-16 de 64 pag., Paris Editions Ernest Leroux. 1919 (avec une carte).
(O traducere în limba engleză de *D. Cocking* a apărut la acelaș editor, sub titlul ; *The Problem of the Banat*).
4. **APERÇUS SUR LA QUESTION ROUMAINE**, 1 vol. in-16 de 256 pag. Paris Edit. Ernest Leroux, 1919 (avec une carte).

BIBLIOTECA I. B. MUREȘIANU

GEORGE G. MIRONESCU

PROFESOR LA FACULTATEA DE DREPT DIN BUCUREȘTI
FOST DEPUTAT, FOST SENATOR.

PROBLEMA BANATULUI

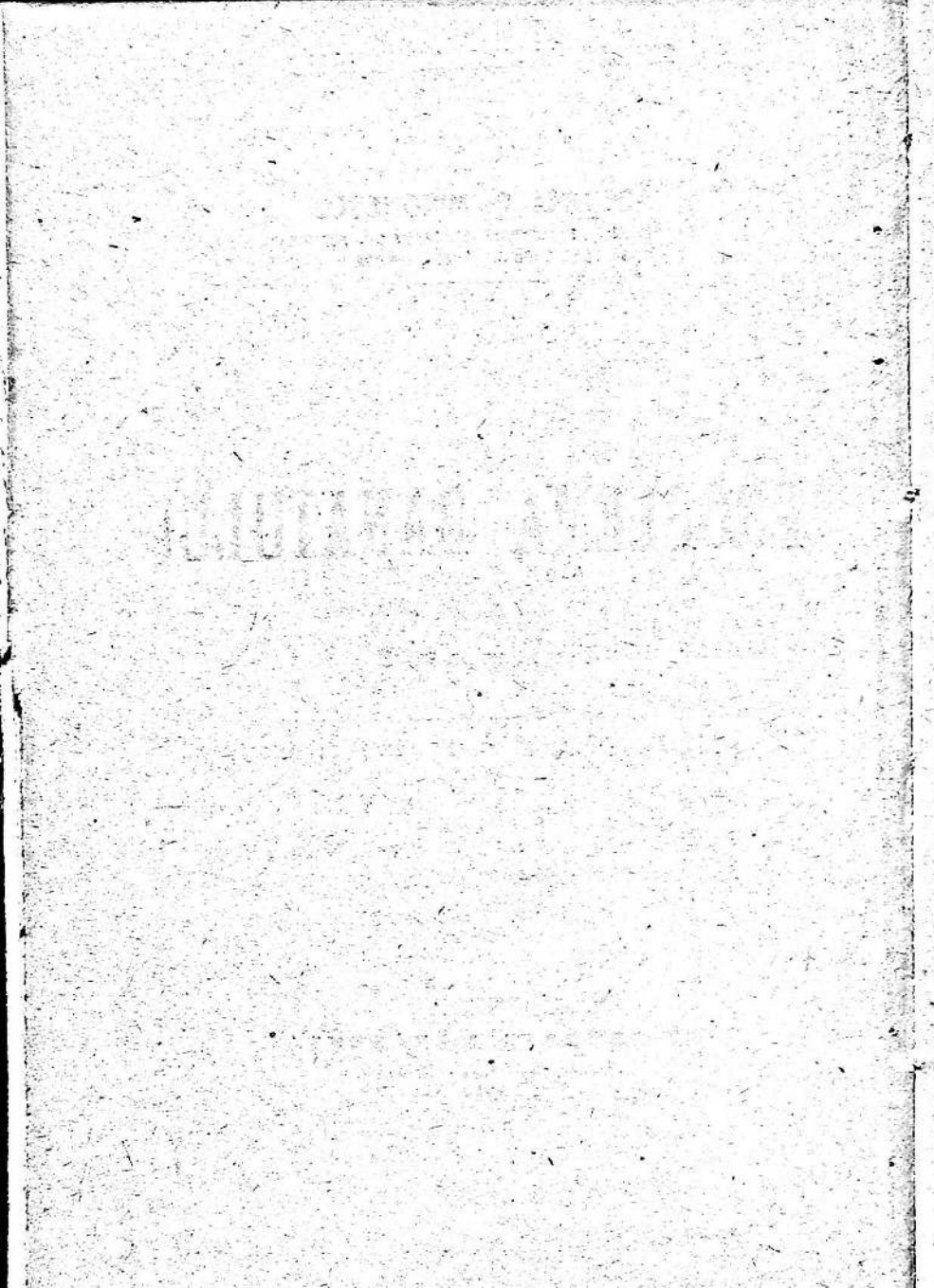
TRADUCERE DE A. B.

[După edițiunea franceză revăzută de autor]

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA MĂRĂȘEȘTI
Strada Sf. Gheorghe-Nou, 17
1919

PREFAȚA TRADUCĂTORULUI

Plecând în pibegie când s'a început evacuarea spre Rusia a unora dintre serviciile noastre publice, Domnul George G. Mironescu s'a dus să propăvăduiască în Franța și în Italia cauza sfântă și dreaptă a neamului nostru.

Dăm publicului românesc, în broșura de față, traducerea uneia dintre lucrările D-lui Mironescu publicate în Franța, care tratează chestiunea cea mai viu discutată dintre revendicările României.

*Lucrarea aceasta a fost publicată în editura Casei Leroux din Paris sub titlul: **Le Problème du Banat.***

*O traducere în limba engleză s'a publicat la acelaș editor sub titlul: **The problem of the Banat.***

În vederea traducerii de față, textul francez a fost revăzut de autor, care a făcut câteva adăogiri. Adăogsele acestea sunt mici, fiindcă autorul ține să fie scurt și clar, ferindu-se de a intra în desvoltări și detalii.

Am suprimat notița bibliografică (care, în textul francez, formă un paragraf special, după primul capitol), fiindcă ea se adresa mai ales publicului strein și

nu era posibil a o pune acum la curent cu ceea ce s'a publicat după apariția lucrării D-lui Mironescu.

Asemenea a trebuit să suprimăm harta etnografică, din pricina greutateilor de a executa asemenea hartă, în țară, în timpul de azi.

În Apendice, pe lângă cele 2 articole ce figurează în edițiunea franceză—articolele: „Români și Sârbi” și „Românii din Timoc”—am adăos alte trei articole publicate de D-l Mironescu asupra Banatului după apariția broșurei sale.

București, 25 Iulie 1919

TRADUCĂTORUL

PREFAȚA AUTĂRULUI

Vom cerceta, în paginile următoare, problema Banatului, așa cum se înfățișează înaintea Conferinței Păcei.

În capitolul întâiu, expunem elementele problemei.

În cele două capitole următoare, vom examina cele două soluțiuni cari au fost propuse.

Al patrulea capitol rezumă rezultatele cercetărilor noastre.

Am adăugat un Apendice, unde reproducem două articole pe care le-am publicat mai înainte asupra unor chestiuni în legătură cu problema Banatului.

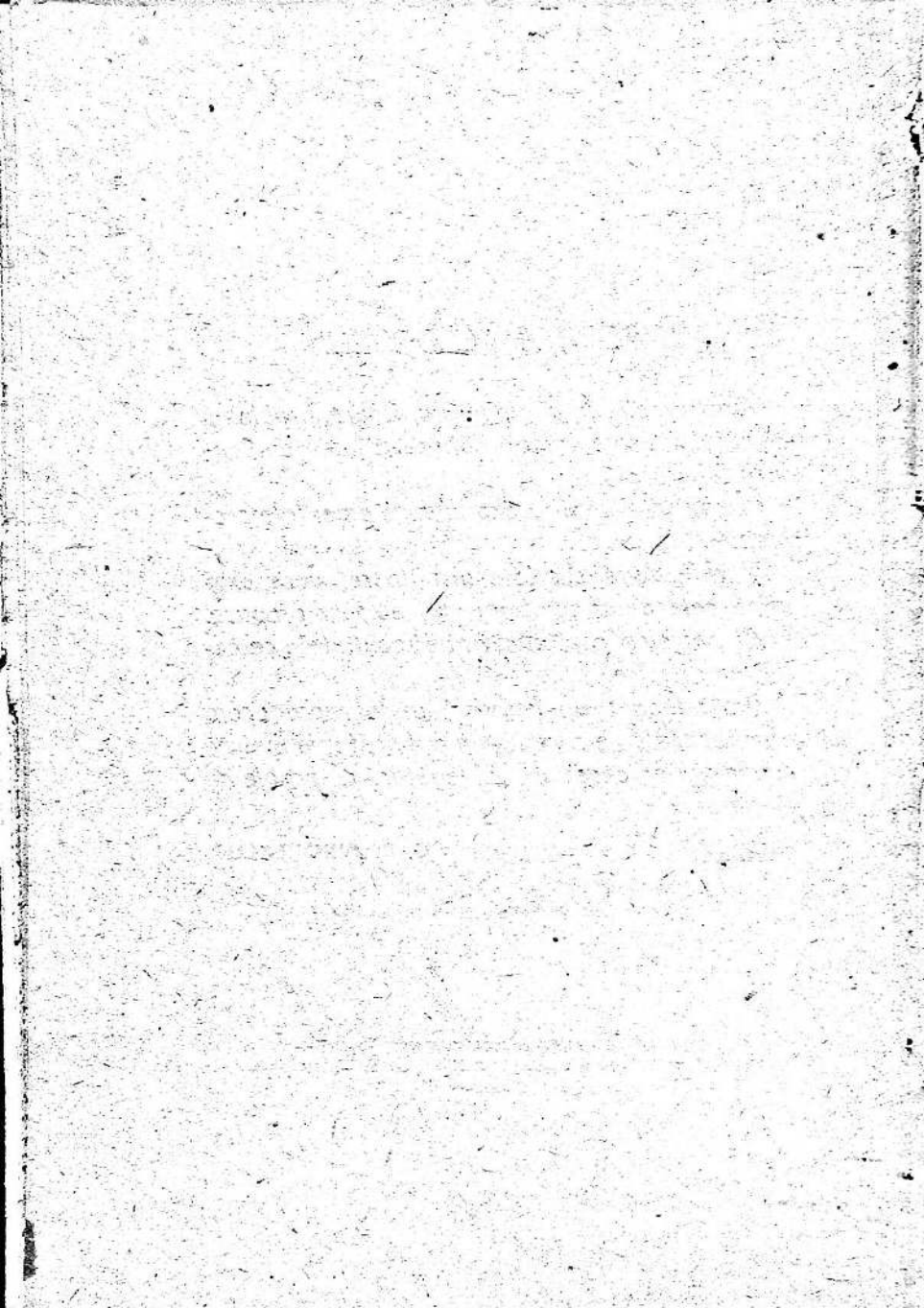
Paris, 22 Ianuarie 1919

G. G. MIRONESCU

Notă. — Precum am arătat la pagina precedentă, noi am adăugat în Apendice încă trei articole ale D-lui G. G. Mironescu asupra Banatului, publicate în urma apariției broșurei ce traducem.

TRADUCĂTORUL

PROBLEMA BANATULUI

BIBLIOTECA I. B. MUREȘIANU

I

B a n a t u l

Provincia românească Timișiana sau Temișoara se numește de obicei *Banat*. Cuvântul acesta vine dela titlul de *Ban*, ce se dădea ocârmuitorilor unor provincii, cari se bucurau de o autonomie. Acest titlu corespunde titlului francez de „marchiz”. Deci „Banat” înseamnă: provincie pusă sub ocârmuirea unui *Ban*.

De oarece Temișiana era cîmuită de un *Ban*, î se zicea „Banatul Temișianei”, de unde prin prescurtare s'a zis *Banat*.

Această provincie alcătuește o unitate geografică bine determinată, despărțită de provinciile și țările învecinate prin granițe naturale. Ea este înconjurată din trei părți de cursuri mari de apă: Dunărea Tissa și Mureșul; iar pe latura a patra granița Banatului este formată de un lanț de munți, o ramură a Carpaților.

Banatul este un pătrat neregulat, având o suprafață de 28.523 kilometri pătrați.

Din punct de vedere administrativ, această provincie este acum împărțită în trei districte — numite *comitate*, — care sunt fiecare sub-împărțite în mai multe plăși.

Districtele împart Banatul în lungime în trei părți inegale, cari sunt paralele cu Tisa și cu lanțul Carpaților. Districtele sunt: Districtul Torontal, de-alungul Tisei, cu o suprafață de 10.016 kilometri pătrați; districtul Caras-Severin de-alungul munților cu o suprafață de 11.047 kilometri pătrați; iar, între aceste 2 districte, este districtul Timiș cu o suprafață de 7.433 kilometri pătrați.

* * *

După statistica oficială ungară din anul 1910, numărul total al locuitorilor din Banat este de 1.582.133, dintre care 466.147 în districtul Caras-Severin, 500.835 în districtul Timișului și 615.151 în districtul Torontalului.

Aceiași statistică constată că, după limba maternă ¹⁾, sunt în Banat, 592.049 Români, 387.545 Germani, 284.329 Sârbi, 242.152 Unguri (Maghiari) și 76 058 locuitori de alte naționalități.

---

¹⁾ Statistica ungară numește limbă maternă limba națională a individului. Voind a se feri de a arăta că există mai multe naționalități în Ungaria, statistica oficială ungară a înlocuit rubrica: „naționalitate” prin rubrica „limba maternă”.

Suntem siliți a ne raporta la statisticele oficiale ungare, fiind că acestea sunt singurele statistice oficiale pentru Banat. Dar e sigur că aceste statistice sunt „aranjate” în dauna naționalităților ne-maghiare. Mai ales numărul Românilor este foarte mult scăzut, pentru că elementul român, compact, numeros și atras de un Stat vecin înfloritor, alcătuia pentru Ungaria cea mai mare primejdie.

Toți publiciștii și savanții străini, cari s’au ocupat de această chestiune, au constatat această falșificare a statisticelor maghiare¹⁾.

De altfel, din altă statistică oficială ungară, anume din statistica religioasă se constată falșificarea statisticeii făcută după limba maternă.

De aceia este obieciiul de a rectifica cifrele statisticeii limbilor materne prin cifrele statisticeii religioase, spre a ajunge astfel mai aproape de adevăr.

Făcând această rectificare, constatăm că numărul total al Românilor din Banat, așa cum rezultă din statisticele maghiare, este de 615.336.

Adevăratul număr al Românilor este, în realitate, mult mai mare decât acest număr în parte rectificat.

---

¹⁾ A se vedea, de exemplu: Arthur Chervin *L'Antriche et la Hongrie de demain*, (Austria și Ungaria de mâine, Paris, 1915) p. 7 ; Seton Watson, *Roumanlia and the great War* (România și marele război, Londra, 1915) p. ...

Populația de baștină a Banatului este populația română, formată prin amestecul Romanilor cu Dacii; căci Dacia, din care făcea parte Banatul, a fost cucerită de Români sub împăratul Traian la începutul veacului al doilea după Hristos.

Este adevărat că pe temeiul unei interpretări literale a unor texte din doi istorici latini (Eutropius și Vopiscus), s'a pretins că în anul 274 toată populațiunea romană a părăsit Dacia. Pe baza aceasta, s'a făurit apoi o teorie tendențioasă, cunoscută sub numele de teoria lui Roesler, și cu ajutorul căreia se căuta a se justifica dominațiunea austro-ungară asupra provinciilor românești.

După această teorie, poporul român s'ar fi format în Peninsula Balcanică din elementele romane cari au trecut acolo din Dacia în anul 274. Mai târziu la o epocă ce nu se poate precisa — dar care ar fi posterioară invasiei Maghiarilor în Dacia — poporul român ar fi emigrat în massă în Dacia. Astfel el ar fi venit aicea după Unguri.

În afară de câțiva scriitori unguri și nemți (la cari în timpul din urmă s'au adăos și scriitori sârbi), nici unul dintre marii istorici nu a admis teoria aceasta, a căreia absurditate se poate lesne dovedi ¹⁾

¹⁾ E, în adevăr, absurd a pretinde că toată populația romană din Dacia, după 168 ani de ocupațiune, a trecut în

După ce Banatul suferi alte invaziuni barbare, Maghiarii au invadat în secolul 9 această provincie. Dar numai în al 11-lea secol Maghiarii

---

masă Dunărea. Este iarăși absurd a admite că, cu câteva veacuri mai târziu, o populație și mai numeroasă a emigrat în masă spre a se întoarce tocmai pe teritoriul pe care strămoșii săi fuseseră stabiliți. Trebuie să observăm, de altfel, că nici un document de nici un fel — cronică, legendă, etc. — nu amintește despre această enormă emigrare și nu se poate admite ca asemenea eveniment să nu lase nici o urmă, dacă cu adevărat el s'ar fi întâmplat. Pe de altă parte, singur faptul că un teritoriu vast, de mai mult de trei sute de mii kilometri pătrați este ocupat de națiunea română dovedește că populația aceasta nu a putut veni aici prin imigrare. Diferite alte probe dovedesc netemeinicia teoriei de care ne ocupăm. Chiar cronicarii vechi unguri constată că Maghiarii au găsit pe Români în Dacia: cronicarul anonim al regelui Bela povestește luptele Ungurilor contra Românilor pentru cucerirea Transilvaniei; cronicarul ungur *Simon Keza* (1205) constată că Dacia era locuită de *Valachi* (Români) „păștori și coloniști ai Romanilor“. Cronicarul persan *Fazel-Ulach-Rachid* vorbește de un duce român din Dacia în anul 1241. Poemul *Nibelungen* care este cu cinci veacuri anterior invasiunii Maghiarilor vorbește de Români (*Valachi*) ca locuind în preajma Poloniei. Diferite decrete a regilor Unguri din veacul 12 și 13 arată că Românii locuiau din vechime în Transilvania. Toponimia (numirile localităților, râurilor, munților, etc.) Daciei, mai ales la munte, este cu totul latină, etc. A se vedea: *Xenopol*, *Teoria lui Raesler*, Iași 1884 și *Românii și Maghiarii* în *Analele Academiei Române* din 1900, precum și *Iorga*, *Histoire des Roumains de Transylvanie et de Hongrie*. cf. *Gorges G. Mironesco*, *Aperçus sur la question roumaine*, pag. 58, note.

s'au stabilit mai numeroși în țară. Această provincie a căzut atunci sub suzeranitatea regilor Ungariei, păstrând însă o autonomie completă.

În mijlocul secolului al 16, Turcii au cucerit Banatul și l-au păstrat mai mult de un secol și jumătate ¹⁾.

La începutul secolului al XVIII, Austria, gonind pe Turci, a anexat această provincie. Ea a colonizat-o, aducând aici Germani, Sârbi și câteva grupuri de Loreni și Cehi-Slovaci ²⁾.

În 1867, în urma unui compromis încheiat în-

¹⁾ Spre sfârșitul secolului al 15 și în al 16 secol, sub presiunea Turcilor, cari au invadat și în urmă au cucerit Serbia, grupuri de Sârbi au emigrat în Banat. Dar din această populație sârbească, a căreia număr, de altfel, nu se poate determina exact, n'a rămas nimic sau aproape nimic la începutul secolului al 18-lea. O bună parte trecuse din nou Dunărea întorcându-se înapoi în Serbia. Restul, în parte, emigrase spre centrul Ungariei, iar, în parte, dispăruse în cursul războaielor care turburară această regiune mai ales în timpul secolului al 17-lea. În Harta Banatului făcută de administrația austriacă în anul 1725, treizeci și patru localități sunt arătate ca distruse și nelocuite; iar șaptezeci alte localități sunt indicate ca având un număr de locuitori cu desăvârșire neînsemnat.

²⁾ Organizatorul statisticii moderne austriace, Karl von Czoernig, în cartea sa: *Ethnographie der Oesterreichischen monarchie* (Ethnografia monarhiei austriace 3 vol. Viena, 1855-1857) da lista cronologică a colonizărilor făcute în Banat de la 1720 până la 1846, arătând și comuna unde s'a făcut colonizarea și naționalitatea coloniștilor.

tre Austria și Ungaria, Banatul trecu sub dominațiunea ungurească. Ungaria a început, în 1872, o colonizare sistematică a Banatului cu Maghiari.

* * *

Actualmente stiuția Banatului este următoarea: Pentru Români, Banatul întreg face parte din România.

În adevăr Românii din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș, după ce s'au despărțit de Ungaria, au constituit un Stat independent (Noiembrie 1918), care s'a alipit pe urmă la România.

O adunare generală de o sută mii Români s'a ținut la Alba-Iulia (în Transilvania) la 1 Decembrie 1918. Ea a instituit un consiliu de 200 membrii care îndeplinește rolul de Constituantă a noului Stat. Ea a numit și un guvern care exercită puterea suverană asupra tuturor provinciilor românești ce au făcut parte din Ungaria.

Guvernul noului Stat, de acord cu Constituanta și sprijinindu-se pe o decizie a Adunării generale din Alba-Iulia, a proclamat unirea noului Stat român cu România. Banatul este deci oficialmente unit cu România.

Dar armata sârbească a pătruns în Banat și a ocupat partea occidentală a țării 1). Sârbii au îm-

---

1) Fără învoirea Aliaților.—A se vedea articolul: „Șovinismul sârbilor și Aliații”, reprodus mai departe (în *Apendice*).

piedicat astfel cu forța alipirea de fapt a acestei părți a Banatului la noul Stat Tansilvănean. 2) Sârbii pretind că au drept asupra Banatului. Ei dețin încă acum (Januarie 1919) partea occidentală a acestei provincii până la calea ferată Arad—Temișoara (Temesvar)—Verschetz, cu toată protestarea Românilor și cu toate că, prin tratatul de alianță, încheiat în 1916 cu România, Puterile Antantei au recunoscut că Banatul este o provincie românească și că trebuie să fie, în întregime lui, unit cu România.

* * *

Iată în ce consistă deci problema Banatului. Ea este o contestație între Români și Sârbi cu privire la drepturile națiunilor lor asupra acestei provincii.

Vom cerceta în paginile următoare această controversă.

---

2) Sârbii au împiedicat de asemenea cu forța cei 200 delegați români din districtul Trontalului de a merge la Adunarea generală română din Alba-Iulia ținută la 1 Dec. 1918. A se vedea articolul nostru „Români și Sârbi” publicat în „La Roumanie” (din Paris) la 26 Decembrie 1918 și reprodus mai departe în *Apendice*. Pentru a răspunde acestui act de violență, Adunarea din Alba-Iulia a afirmat, într-o moțiune specială, dreptul Românilor la întregul Banat.

II.

Revendicările Sârbilor în Banat.

Revendicările Sârbilor în Banat sunt de dată recentă.

Revendicările naționale ale Serbiei s'au îndreptat mai ales spre Macedonia.

Serbia și-a afirmat asemenea mai de mult drepturile ei asupra Bosniei și Herțegovinei.

Cățiva patrioți sârbi întrevedeau și o eventuală unire a Serbilor cu cei lași slavi dela Sud.

Dar, până în ultimii ani, Serbia nu pretinsese de fel că i s'ar cuveni Banatul sau o parte din Banat.

Pretențiunile de acest fel ale Sârbilor s'au accentuat mai ales în cursul războiului!

Prin afirmarea acestor revendicări, un litigiu s'a ivit între Sârbi și Români, cari au fost totdeauna prieteni în trecut.

De partea românească, s'a crezut că, la urma

urmelor, Sârbii vor renunța la aceste pretențiuni, în vedere că ele nu sunt întemeiate și din considerațiune pentru sacrificiul important ce Românii fac în favoarea Sârbilor în regiunea Timocului, unde trei sute mii Români trăesc în massă compactă. 1)

Punând temeiul pe amicitia sârbo-română și pe sacrificiul amical consimțit de către Românii în favoarea Sârbilor, 2) Românii n'au preocupat mult de pretențiunile sârbești în Banat.

De aceea nu s-a făcut din partea Românilor nici o propagandă serioasă în străinătate, pentru a pune în evidență dreptul nostru asupra Banatului și lipsa de temei a pretențiunilor sârbești.

Sârbii au profitat de această abstențiune a Românilor, pentru a face o propagandă intensă în favoarea pretențiunilor lor.

* * *

1) Statisticile oficiale sârbești nu recunosc decât mult mai puțin Români în regiunea Timocului. Cifra cea mai mare este cea constatăată de statistica din anul 1895, care înregistrează 159.510 Români în valea Timocului și a Moravei Dar, din nenorocire, aceste statistice sunt „aranjate” ca și cele ungurești, în dauna elementului românesc.—A se vedea articolul „*Românii din Timoc*” reprodus mai departe în *Apendice*.

2) Noi am atras atențiunea, încă din 1915, asupra acestui sacrificiu și asupra justei compensațiunii ce el reclamă din partea Sârbilor. A se vedea broșura noastră: *România față de Războiul European*, (București 1915), pag. 40.

Această propagandă sârbească, ne-combătută de către Români, a isbutit a face pe multă lume să creadă că Sârbii au drepturi serioase asupra unei părți din Banat.

Și cu toate acestea e de ajuns a analiza, în mod sumar, revendicările sârbești la lumina marilor principii de libertate și de dreptate, care trebuie să servească drept bază păcei viitoare, pentru a constata că pretențiile sârbe asupra Banatului nu sunt întemeiate.

În adevăr, principiul fundamental de care trebuie să se ție seamă pentru rezolvirea chestiunilor teritoriale, este principiul libertății integrale a popoarelor: Spre a fi integralmente liber, ori ce popor trebuie să fie stăpân pe teritoriul pe care îl locuiește în majoritate (adică pe teritoriul unde acel popor alcătuiește majoritatea populațiunei).

Pretențiunile teritoriale ale Sârbilor în Banat se întemeiază ele pe acest principiu de libertate și de dreptate?

De loc. *Sârbii nu sunt în majoritate (nu formează majoritatea populațiunei) pe teritoriul ce revindică în Banat.*

E ușor de a dovedi aceasta cu ajutorul statisticilor oficiale maghiare (cari, în Banat, pentru a reduce cât mai mult pe Români, favorizează și pe Sârbi, după Unguri și Germani).

Iată ce rezultă din aceste statistice:

În Banatul întreg, Sârbii alcătuiesc 18% din

populație: Sunt 284.000 Sârbi dintr'o populație totală de 1.582.000 locuitori.

✓ Cum proporția aceasta le este, cu mult defavorabilă, propagandiștii sârbi au descoperit că Banatul nu formează o unitate geografică, pentru că este în parte șes și în parte muntos. De aici au tras concluzia că Banatul trebuie să fie împărțit politicește în două regiuni: câmpia și muntele. Câmpia este sârbească, zic ei, pe când muntele este românesc.

Că partea muntoasă a Banatului este esențialmente românească nu este nici-o îndoială: în această parte, mai mult de 72% din populație este românească, pe când numai 3% este sârbească: sunt 336.000 Români și 14.000 Sârbi dintr'o populație totală de 466.000 locuitori.

Dar afirmațiunea propagandiștilor sârbi că partea de câmp a Banatului este sârbească, nu este exactă.

În adevăr, în această regiune a Banatului (formată din două districte: Torontalul și Timișul), numai 22% din populație este sârbă; sunt 269.000 Sârbi dintr'o populație totală de 1.115.000 locuitori (pentru această regiune), dintre cari 255.967 sunt Români (după statistica limbelor materne; căci după statistica religioasă, numărul Românilor este mai mare.)

Populația în această regiune este astfel împărțită: 331.662 Germani (Șvabi), 269.655 Sârbi;

255.967 Români; 208.365 Unguri; 50.337 diverse alte naționalități.

Numărul Românilor este dar aproape egal cu al Serbilor în regiunea de șes a Banatului, după statistica oficială din 1910.

Dar, după statistica oficială anterioară, numărul Românilor era mai mare decât al Sârbilor: în 1900, statistica ungară constată că în această regiune erau 262.167 Români și 257.759 Sârbi 1) Nu se poate dar pretinde că Sârbii au mai multe drepturi de cât Românii în regiunea aceasta. Și ținând seamă că, în restul Banatului, Românii sunt de 24 ori mai numeroși decât Sârbii, lesne se poate vedea cât de întemeiat este dreptul Românilor asupra întregului Banat.

Sârbii moderați au înțeles, dealtfel, că e ridicol se pretindă că un teritoriu trebuie să aparțină unei naționalități care nu formează nici un sfert din populațiunea de pe acel teritoriu.

---

1) Deci, după statistica oficială, în același perioadă de zece ani, Sârbi ar fi crescut cu 13.000, iar Românii ar fi scăzut cu 11.000. Dar însăși Sârbii recunosc că în Banat elementul sârbesc scade și cel românesc crește (Sârbii se plâng că sunt românizați.) Cf. Picot, *Les Serbes de Hongrie*, pag. 358. Avem deci aici un exemplu ce dovedește că falsificarea statisticelor oficiale maghiare este făcută mai ales în dauna Românilor. A se vedea: Georges G. Mironesco, *Aperçus sur la Question roumaine* (Priviri asupra chestiei românești), Paris, Leroux, 1919,—pag. 71, nota.

De aceea ei au redus pretențiunile lor la districtul Torontalului ¹⁾

În acest district Sârbii sânt, în adevăs, mai numeroși. Cu toate acestea ei nu formează nici aci majoritatea populațiunei. Ei reprezintă numai 32, 4% (aproape o treime) din populațiunea acestui district: sânt 199,000 Sârbi dintr'un total de 615.000 locuitori.

Dar să mergem mai departe. Să examinăm naționalitatea locuitorilor din Banat pe plăși.

Este inutil de a face acest examen pentru plășile districtului Caras-Severin (Krasso-Szöreny) unde Românii reprezintă mai mult de 72% din populație și Sârbii numai 3%.

Cât despre cele lalte două districte— Timișul și Torontalul—iată care este situația:

Din cele 11 (unsprezece) plăși ale districtului Timiș, Sârbii nu au majoritatea populației decât într'o singură plasă: Plasa Biserica Albă (Fehertemplom) unde ei reprezintă 57% din populație.

Din cele 14 (patrusprezece) plăși ale districtului Torontal—acela unde Sârbii se pretind indiscutabil stăpâni—ei nu sânt în majoritate decât în 2 (două) plăși anume: Plasa Becsa (Török-Becse), unde Sârbii formează 68% din populație.

---

1) Adăogând însă unii și 2 plăși din districtul Timișului (în sudul acestui district), anume: plășile Cubin și Biserica albă (Fekertemolom).

și Plasa Antal (Antalfalva), unde ei alcătuiesc 520/0 din populație.

Deci, în definitiv, Sârbii nu sunt în majoritate decât în trei plăși din întreg Banatul. Și chiar aceste plăși nu formează un corp, ci sunt despărțite una de alta, așa că aceste trei mici grupuri formează trei insule răslețe.

Prin urmare nu se găsește în Banat nici o regiune mai întinsă care să fie locuită de o populațiune în majoritate sârbească. De aceea Sârbii nu pot avea dreptul a revendica nici o regiune a Banatului. 1)

* * *

Dar se va obiecta: este adevărat că Sârbii nu sunt în majoritate în nici o regiune mai întinsă din Banat și nu pot revendica nici o parte din această provincie, dacă aplicăm riguros principiu etnic, care este, sub o altă formă, principiul libertății popoarelor. Inșă amestecul de rase este

---

1) După publicarea ediției franceze a prezentei lucrări, D-I prof. Traian Lalescu, urmărind mai departe analiza făcută aici, a cercetat situațiunea etnică în fiecare comună a Banatului. El a constatat că (după datele statistice oficiale ungare) din totalul de 795 comune existente în Banat, Românii au majoritatea *absolută* a populației în 456 comune și majoritatea *relative* în alte 16 comune. Deci centrele de populațiune din Banat sunt, în marea lor majoritate, românești, ceea ce dovedește odată mai mult caracterul etnic român al acestei provincii. (V. *La Roumanie* din 6 Febr. 1919).

așa de mare în Banat, în cât aplicația riguroasă a acestui principiu nu e posibilă, ci trebuie să-l temperăm cu ajutorul altor principii.

Atunci nu mai e vorba de un drept necontestat a Sârbilor asupra unei părți oarecare din Banat, ci este vorba de un compromis în favoarea Sârbilor.

Să examinăm și aceasta înfățișare a chestiunii

Cari sunt principiile secundare la cari ar trebui să recurgem ? În ce ordin de precădere trebuie să le aplicăm ?

Punând astfel chestia, constatăm că Sârbii invoacă în sprijinul lor mai ales necesitatea strategică ; vorbesc cu oarecare sfială de drepturile lor istorice și se ridică energic contra considerațiilor bazate pe fatalitatea geografică ¹⁾.

* * *

Argumentul mititar al Sârbilor este acesta :
Există o „evidentă necesitate de a avea o aco-

---

1) Lăsăm la o parte alte argumente și mai puțin importante precum : a) *necesitatea economică*, anume : șesul fertil al Banatului ar fi absolut necesar Statului sârbo-croato-sloven pentru a-și hrăni populația, căci noul Stat conține multe regiuni neproductive ; b) Sârbii au mai multe biserici și mai multe episcopii în Banat decât Românii (fiindcă Sârbii au fost favorizați de Unguri în dauna Românilor) ; c) mulți Sârbi de seamă ar fi originari din Banat, etc. A se vedea : Georges G. Mironesco, *Aperçus sur la question roumaine* pag. 75-76 și pag. 212-214 și Sévère Bocou, *La Question du Banat*, (Paris, 1919), pag. 41-47.

perire (apărare) pentru Belgrad și pentru valea Moravei". Trebuie deci să se întindă Statul sârb dincolo de Dunăre, pentru a apăra capitala lui și principala arteră de comunicațiuni a Serbiei.

Acest argument, care nici o dată nu a avut mare putere, a pierdut acum, după războiul ce s'a isprăvit, orice valoare.

Două sunt motivele principale :

Mai întâi, progresele ne-mai-uzitate realizate în timpul acestui război de artilerie și de aviațiune și mijloacele gigantice cari pot fi întrebuințate într'un atac brusc ridică orice valoare defensivă unei armate, care ar fi așezată pe o fâșie îngustă de teren și ar avea în spatele ei două mari cursuri de apă (Dunărea și Tisa).

Un al doilea motiv care anulează argumentul militar sârbesc este următorul : acest argument este în contradicție cu scopul păcii solemn proclamat : acela de a stabili o organizație internațională destinată a împiedica războaiele viitoare. Necesitatea strategică și Societatea Națiunilor nu pot merge împreună.

Trebuie să adăugim, de altfel, că chestiunea aceasta a fost discutată între România și aliați înainte de intrarea în războiu a României și pentru a satisface cererile sau temerile Serbiei, s'a prevăzut — în tratatul de alianță încheiat la 4/17 August 1916 între România, Anglia, Franța, Rusia și Italia — o servitute militară în favoarea

Serbiei asupra regiunii Banatului care este în fața Belgradului.

În adevăr art. 4 din acest tratat de alianță prevede următoarele: „România se obligă a nu ridica fortificații în fața Belgradului într'o zonă ce se va stabili ulterior și a nu ținea în această zonă decât forțele necesare pentru serviciul polițienesc”.

Prin urmare Marele Puteri aliate, luând în considerațiune revindecările Sârbilor asupra Banatului, au înlăturat pretențiunile lor teritoriale și le-au recunoscut numai o servitute militară menită a garanta Belgradul.

* * *

În ce privește dreptul istoric, am spus deja că Sârbii vorbesc cu sfială de dânsul. Lucrul e natural; fiindcă ei sunt siliți a recunoaște că Sârbii din Banat sunt coloniști, aduși mai ales în secolul al 18-lea și că populația de baștină a Banatului este populația românească 1). Pe de altă parte este dovedit că acești coloniști sârbi (ca și cei germani, etc) au fost aduși de Austriaci

1) Vezi mai sus pag. 12. În timpul din urmă, de când Sârbii pretind drepturi asupra Banatului, mulți scriitorii Sârbi au adoptat teoria lui *Roesler*, susținând că Românii nu sunt autochtoni în Dacia, ci sunt veniți aici din Peninsula Balcanică.

pentru a desnaționaliza pe Românii băstinași. De aceea acum trebuie să se repare aceasta nedreptate comisă contra Românilor, iar nu să se consfințească urmările ei.

Cât despre vicisitudinile istorice, una singură este, în aparență, în favoarea Sârbilor: constituirea în 1849, a unui Ducat sârb (Voivodina) care cuprindea și Banatul. Dar acest Ducat efemer — a durat numai unsprezece ani — avea numai numele sârbesc. El a fost organizat de către Austria și depindea de dânsa. Guvernatorii civili și militari erau germani, limba oficială a Ducatului era limba germană, etc.

Se înțelege dar lesne de ce Sârbii sunt cam jenați de a se prevala de această organizație nemțească, pentru a susține revendicările lor asupra Banatului.

În realitate, dacă cineva s'ar putea prevala de existența acestui Ducat pentru a pretinde drepturi asupra Banatului, nu Sârbii ar fi în drept să se prevala de acest fapt istoric, ci Germanii, cari, de altfel, sunt mai numeroși de cât Sârbii în Banat.

* * *

Să venim la aceia ce am numit „fatalitatea geografică“.

Sârbii din Banat sunt separați de frații lor prin două mari cursuri de apă : Dunărea și Tissa și

sunt înglobați într-o provincie ale cărei granițe sunt cu adevărat statornicite de natură. În adevăr, Banatul este un rar exemplu a unei țări cu frontiere naturale: din trei părți, el este înconjurat de trei mari cursuri de apă Dunărea Tissa, și Mureșul, iar a patra lature o formează munții Transilvaniei.

Trebue să fie împărțită această provincie între mai multe State diferite ?

Da, dacă națiuni diferite ar avea drepturi incontestabile asupra unor regiuni determinate din această provincie. Principiul unității geografice ar trebui atunci să cedeze înaintea principiului fundamental al libertății popoarelor.

Dar situația nu este astfel în Banat.

Am văzut, în privința Sârbilor, că ei nu au majoritatea absolută în nici o regiune din Banat.

Este evident că dacă am căuta să aplicăm principiul naționalităților pentru fiecare locuitor în parte, s-ar găsi multe petice de pământ împrăștiate pe ici pe colo, mai ales în Torontal, cari ar trebui să fie atribuite Serbiei.

Dar, cum o astfel de împucătățire absurdă a unei țări nu este admisibilă, trebue să ne supunem fatalității geografice.

Sârbii nu au decât să propue o împărțire teritorială a Banatului care să poată justifica pretențiunile lor, fără a călca marele principiu al libertății popoarelor.

Zadarnic se vor sili a găsi asemenea soluție, care singură ar fi justă.

* * *

Atunci, ce este de făcut ?

Pentru a face o concesie Sârbilor trebuie oare să călcăm toate principiile pe cari se va întemeia pacea ?

Este admisibil aceasta ?

Este rezonabil ca Sârbii să ceară Aliaților o astfel de nedreptate ?

Căci, în definitiv, ceia ce este o favoare pentru unul este o nedreptate pentru altul.

Față de pretențiunile neîntemeiate ale Sârbilor, se ridică dreptul incontestabil a Românilor asupra Banatului.

Pentru a face dreptate Românilor, nu este nevoie a călca principiile care vor forma baza păcii, ci este de-ajuns pur și simplu a le aplica.

* * *

Când constatăm aceste lucruri și când ne amintim de sacrificiul făcut de Români în favoarea Sârbilor în vechea Serbie (regiunea Timocului) nu putem înțelege insistența Sârbilor de a căuta a se impune în Banat, călcând în picioare amicitia sârbo-română.

Cât de dreaptă este observația recentă a D-lui Adrien Veber (în „*La France libre*” din 29 Decembrie 1918): „Un alt secret știut de toți este că Serbia nu este gentilă cu România și că „Ințelegerea” (L'Entente) ezită a reaminti Serbiei că războiul a luat naștere de la dânsa și că România a fost o națiune beligerantă care s'a sacrificat pentru cauza comună și a fost martiră”...¹⁾

1) Nu voim să cercetăm aci serviciile îndeplinite și pierderile suferite de România în război. Am vorbit despre aceasta—foarte pe scurt, de altfel—in articolul nostru: „*Les titres de la Roumanie*” (titlurile României), publicat de ziarul „*Le Rappel*” (de la Paris) din 20 Ianuarie 1919. — România n-a fost atacată. Coaliția inamică a menajat-o și a solicitat concursul ei. România a refuzat de a se uni cu dușmanii „Antantei” și s'a unit cu Aliații. Ea a atacat coaliția inamică, punând în serviciul cauzei comune toate puterile și toate resursele ei și riscând propria ei existență. Epuizată printr'o sforțare peste puterile ei, izolată complectamente de Aliații din Occident, trădată de către aliatul vecin, având armata sa înecată într'o armată rusă de trei ori mai numeroasă care fraterniza cu dușmanul și amenința pe Români, devastată, jefuită, martirizată de inamici de o parte și de vechiul aliat de altă parte, România a capitulat. Nici o altă țară nu a fost într'o astfel de împăimântătoare situație. D-l A. Gauvain a observat cu drept cuvânt că România „nu avea, ca Serbia, resursa unul retrageri pe mare”. (În „*Journal des Debats*” din 8 Octombrie 1918). România nu a avut, ca Serbia, avantajul de a putea păstra contractul cu aliații. Din contră, ea a fost complectamente izolată. Aliații nu au putut-o salva. Rezistența României (care a împiedicat multă vreme prăbușirea frontului rus într'un timp când acea-

Dreptul Românilor asupra Banatului

Am arătat în precedentul capitol că pretențiunile Sârbilor asupra Banatului trebuiesc să fie înlăturate. Prin aceasta chiar, dreptul Românilor asupra acestei provincii este confirmat.

În adevăr, litigiul este între Români și Sârbi. Celelalte națiuni, reprezentate în Banat prin minorități de o importanță oarecare — Germanii și Maghiarii — nu dispută, în fapt, Românilor această provincie.

---

sta prăbușire putea să fie un dezastru pentru aliați, încrederea și cura'ul ei în mijlocul acestor mizerii indisciplinate, lupta ei contra anarhiei bolșevistă, enormele ei sacrificii — opt sute de mii morți (deci un locuitor din nouă a pierit) — sunt pentru România noi titluri, care trebuiesc adăogate la vitejia soldaților săi și la serviciile făcute prin campaniile ei din 1916 și 1917.—Vezi: G. G. Mironesco, *Aperçus sur la question roumaine* (Priviri asupra chestiei românești), pag 200—207.

Dar, pentru a pune mai bine în evidență legitimitatea revendicărilor române, să examinăm dreptul Românilor asupra Banatului după metoda pe care am întrebuițat-o mai sus pentru cercetarea pretențiilor sârbești.

* * *

Punctul de plecare trebuie să fie totdeauna principiul fundamental pentru salvagardarea căruia aliații s'au luptat și care trebuie să formeze una din bazele tratatului de pace: libertatea popoarelor.

Această libertate implică pentru fiecare popor dreptul de a fi stăpân pe teritoriul său, adică pe teritoriul unde acel popor formează majoritatea populației¹⁾

Am văzut că Românii au majoritatea populației — și o majoritate zdrobitoare — în districtul Caras-Severin: 72 o/o din populație, după sta-

---

1) Cu alte cuvinte teritoriul trebuie să aparțină naționalității care constituie majoritatea populației sale. Aceasta este sub o altă formă, principiul naționalităților, care e o consecință sau un aspect al principiului libertății popoarelor. A se vedea: articolul nostru „*L'heure de la Justice*” (Ceasul dreptății) publicat în ziarul „*La Roumanie*” (de la Paris) din 19 Decembrie 1918 și reprodus în „*Aperçus sur la question roumaine*” pag. 167.

tistica limbilor vorbite, 73 o/o după statistica religioasă și, în realitate, mai mult de 80 o/o.

Românii au de asemenea majoritatea absolută în jumătate din districtul Timiș.

Ei au dar majoritatea absolută a populațiunii pe un teritoriu de aproape 15.000 kilometri pătrați, ceia ce reprezintă mai mult de jumătate din Banat.

Deci, pentru această jumătate a Banatului, nimeni nu ar putea contesta dreptul Românilor.

În cealaltă jumătate a acestei provincii, Românii formează o minoritate destul de importantă; dar nici un alt popor nu este în majoritate.

Este, în realitate, în această parte a țării, un amestec de rase, printre cari majoritatea relativă o formează Germanii (Șvabii).

Guvernul austriac a făcut în secolul al 18-lea în această parte a Banatului — care este cea mai fertilă — importante colonizări aducând acolo Germani, Sârbi ¹⁾, Ceho-Slovaci, și chiar Francezi (din Lorena).

Adesea ori Administrația vitregă austriacă a-

---

1) Sub presiunea Turcilor, care cuceriseră Serbia, au fost și mai de mult imigrațiuni sârbe în Banat; dar la începutul veacului al 18-lea nu mai rămăsese aproape nimic din acea populație Sârbească. A se vedea ce am spus relativ la aceasta, mai sus pagina 14 Nota 1.

lunga pe țărani români din casele și de pe pământurile lor, spre a-i înlocui cu coloniști 1).

Ea voia să slăbească elementul băstinaș român și să asigure dominațiunea austriacă prin antagonismul raselor. Aceasta era o aplicare a devizei sale: *divide et impera*.

Mai târziu, în secolul al 19-lea, după 1872, guvernul ungar, pentru a maghiariza țara, a început colonizarea ei cu Maghiari.

Nici unul din aceste elemente străine nu locește, în masă compactă, o regiune de o așa întindere, ca să poată forma obiectul unei revendicări naționale pentru națiunile colonizatoare.

Aglomerățiunile create prin colonizările succesive sunt mici insule răzlețe, printre care elementul autohton român a persistat pretutindeni ca țesătura unei pânze și menține unitatea etnică a țării.

Amestecul de rase este extraordinar în partea occidentală a Banatului.

Dacă ar fi vorba de a aplica riguros, în această parte a țării, principiul naționalităților,

---

1) Impăratul Iosef al 2-lea (1780-1790) constată el însuși aceasta, zicând: „Românii din Banat sunt tratați tot în mod barbar. Nu li se recunoaște dreptul de proprietate asupra pământurilor lor. S'a făcut o mare greșeală luându-li-se pământurile cele mai bune spre a se da coloniștilor și alungându-i în alte regiuni, deși ei sunt locuitorii cei mai vechi ai Banatului”.

s'ar ajunge la absurd, căci ar trebui să se creeze pe acești 15 mii kilometri pătrați o mulțime de State mărunte.

* * *

În imposibilitate de a aplica aci principiul fundamental care trebuie să ne servească de bază, ce este de făcut?

Suntem nevoiți să recurgem la principii secundare.

Dreptul istoric sau, mai exact, reparațiunea nedreptăților din trecut, fatalitatea geografică sau principiul frontierelor naturale, interesul de a împiedeca războaiele viitoare evitând motivele de neînțelegere dintre două națiuni, necesitățile economice a țării, reciprocitatea sacrificiilor între două națiuni; iată cari sunt principalele principii secundare ce se pot aplica.

Toate aceste principii vin în sprijinul dreptului Românilor asupra Banatului.

De aceia noi am zis, în capitolul precedent, că pentru a satisface pretențiunile Sârbilor, ar trebui să se calce toate principiile ce trebuiesc să servească drept bază păcei viitoare, pe când, pentru a realiza dreptul Românilor, e suficient a aplica aceste principii.

* * *

În ceea ce privește dreptul istoric, este de-ajuns să reamintim că populația română este populația de baștină a țării și că această țară a constituit un timp îndelungat un Stat independent sub un șef român.

Vicisitudinile istorice care au adus în ultimul timp această provincie sub jugul maghiar, înmulțirea nedreptăților contra populației băstinașă a țării, toate colonizările succesive, întreprinse pentru a denaționaliza și înlocui elementul autohton, nu au putut face pe acesta să piardă drepturile lui. Aceste drepturi trebuie să renască astăzi, când e vorba de a repara nedreptățile care chinuesc popoarele și când căutăm să stabilim un nou statut mondial întemeiat pe dreptate.

În adevăr, colonizările silite pe cari le-a făcut Austria și pe urmă Ungaria în dauna poporului român, ținând la exterminarea lui, erau o mare nedreptate pentru acest popor. A venit vremea ca aceasta nedreptate să fie reparată.

Ar fi cu desăvârșire nedrept ca, în loc de a repara nedreptatea, redând Românilor pământurile lor, să se consfințească definitiv nedreptatea recunoscându-se Sârbilor, cari au fost instrumentul Austriei, dreptul asupra teritoriului ce a aparținut Românilor.

* * *

Al doilea principiu enumerat mai sus este principiul frontierelor naturale sau fatalitatea geografică.

Am vorbit despre aceasta, în capitolul precedent.

Am arătat că, din acest punct de vedere, Banatul este un exemplu caracteristic, granițele lui fiind în adevăr fixate de natură.

Fatalitatea geografică neîngăduind ca Banatul să fie împărțit între două sau mai multe State, este natural că această provincie trebuie să aparțină singurei națiuni care are majoritatea absolută a populațiunii în jumătatea țării,—are majoritatea relativă în întreagă această provincie—nu lipsește din nici un colț al acestei provincii și este populația băstinașă a țării.

Românii din Banatul oriental, cari formează un corp cu Românii din Transilvania și din România, nu sunt separați prin nimic de minoritatea românească ce locuiește Banatul occidental.

Din contra, minoritatea sârbă, constituită prin colonizări succesive și care locuiește în grupuri răslețe Banatul occidental, este separată de Serbia prin Dunărea și Tissa.

Frontierele naturale sunt o garanție de pace. Ele au o mai mare valoare decât fortificațiunile. Ele nu numai servesc spre apărare în caz de răz-

boi; dar chiar și previn războaiele, evitând conflictele. Frontierele naturale ale Banatului trebuie dar respectate.

* * *

Ajungem la un al treilea principiu care trebuie să fie luat în considerațiune.

Nenumăratele și teribilele suferințe, cauzate de războiul ce s'a sfârșit acum, au impus lumii civilizate datoria de a împiedica provocarea din nou a unui asemenea cataclism. Tratatul de pace trebuie deci să caute a înlătura orice izvor de viitor conflict.

Dar, dacă s'ar lăsa să pătrundă Sârbii în Banat și dacă s'ar pune astfel în prezență — fără să fie separate de nici o frontieră naturală — două națiuni care au fost totdeauna amice, dar care nu sunt de acord tocmai în privința drepturilor lor asupra acestei provincii, s'ar crea prin aceasta în Banat un teren favorabil expansiunii și infiltrațiunii reciproce a Sîrbilor și a Românilor și s'ar oferi astfel prilejuri de conflicte.

Deci, în loc de a se lua măsuri pentru a evita războaiele, în interesul general al omenirii, s-ar face tocmai contrariul: s-ar prepara un viitor război.

Un interes suprem reclamă dar aci — poate mai mult decât aiurea — să se lase între Sârbi și Români frontiera naturală a Dunărei.

* * *

Al patrulea principiu enunțat mai sus este acela al necesității economice.

Principalele bogății ale Banatului oriental, cum și cele din Transilvania, sunt mineralele (mai ales ferul și cărbunele) precum și pădurile.

Pentru ca exploatarea acestor produse grele să fie avantajoasă, trebuie ca ele să poată fi transportate pe apă, deci să poată fi transportate—ca și până acum—pe Mureș sau pe canalele din Banat spre Tisa și spre Dunărea. Alte canale trebuie încă făcute, spre a permite o intensă exploatare a acestor bogății.

Or, dacă s-ar împărți Banatul între Serbia și România, această din urmă ar fi lipsită de mijloacele de transport pe apă și ar fi pusă în imposibilitatea de a exploata bogățiile părții din Banat ce i s-ar lăsa, precum și bogățiile Transilvaniei. Consecințele ar fi deplorabile din punct de vedere economic pentru Transilvania și pentru Banatul oriental ¹⁾.

* * *

---

1) De altfel, sistemul de canale existent astăzi în Banat este construit în vederea unei exploatare unitare a întregului Banat. Dacă s-ar împărți Banatul, întregul sistem de canale ar trebui refăcut. A se vedea, în aceasta privință, un articol interesant reprodus, după o gazetă germană, de ziarul *Viitorul* din 11 Iulie 1919, sub titlul: *Chestia integrității Banatului: Canalul Bega-Timiș*.

Un alt principiu, care de mult a fost considerat ca bază a dreptății între națiuni, este sistemul reciprocității: reprocitate de sarcini, reciprocitate de avantaje.

Această reciprocitate ar dispărea în dauna României, dacă pretențiunile Sârbilor asupra Banatului ar fi admise, în totalitate sau în parte.

- În adevăr, am reamintit deja, în precedentul capitol, că România a făcut în favoarea Serbiei un mare sacrificiu, abținându-se de a revendica cei trei sute de mii Români cari trăesc, în masă compactă, în nord-estul Serbiei, între Dunăre, Morava și Timoc. 1)

- România s-a abținut chiar de la orice propagandă, care, dezvoltând sentimentul de rasă a acestor Români, ar fi putut crea dificultăți Serbiei. România a procedat în acelaș fel pentru cei 100.000 Români din Macedonia sârbească.

Aceste sacrificii nu reclamă oare din partea Sârbilor fapte corespunzătoare? Dacă Sârbii, din propria lor inițiativă, nu oferă României o justă reciprocitate cu ocazia chestiunii Banatului, nu este oare equitabil ca Alianții să facă pe Sârbii să înțeleagă că dreptatea reclamă din partea lor un

1) A se vedea articolul nostru „Românii din Timoc” publicat în ziarul „La Romanie” de la Paris din 16 Ianuarie 1919 și reprodus mai departe în Apendice, precum și articolul „Români și Sârbi” reprodus în Apendice. A se vedea asemenea lucrările citate sub articolul „Românii din Timoc”.

sacrificiu analog cu acela consimțit de Români în favoarea Sârbilor?

Aceasta este o chestiune de dreptate și Aliații sunt chemați a da și a impune dreptatea.

Dacă Serbia ține cu ori ce chip să satisfacă pretențiunile ei asupra Banatului, România va trebui să reclame regiunea Timocului și să afirme drepturile ei asupra Românilor din Macedonia sârbească.

* * *

Această chestiune mai prezintă și un alt aspect.

Afară de marele sacrificiu făcut în favoarea Serbiei de către România, aceasta a ajutat în mai multe ocazii Serbia, câteodată în împrejurări grave, ferind-o de mari primejdii, mai ales în 1913.

Aceste sacrificii și aceste ajutoare, consimțite de România și cari îi dau drept la recunoștința Serbiei, au menținut prietenia sârbo-română.

Dar, această amiciție ar fi grav amenințată, dacă teoria sârbească ar fi ca, în toate ocaziunile, România să facă sacrificiile, iar Serbia să culeagă avantajele.

Aceasta e mai mult o chestie morală. Dar ea trebuie să cântărească în balanța dreptății, care va fi temelia păcii viitoare.

* * *

O altă considerație importantă trebuie de asemenea să cântărească în balanța dreptății.

Serbia vrea să-și alipească până și cele mai mici grupuri de Sârbi de peste hotarele ei, ori unde ei se găsesc.

Din punct de vedere sârbesc lucrul acesta este lesne de înțeles și tendința e chiar laudabilă.

Dar, în fapt, această dreptate absolută este imposibilă. Câteodată drepturile altor popoare se împotrivesc — cum este cazul în Banat, — iar câteodată renunțări se impun în interesul general, pentru a păstra relațiuni de bună vecinătate sau pentru a asigura pacea mondială.

România, condusă de aceste considerațiuni, a făcut importante renunțări pe toate granițele ei. În afară de cei trei sute mii Români din Serbia despre care am vorbit, România nu a revendicat cei o sută mii Români cari trăesc în Bulgaria pe partea dreaptă a Dunărei (deci la frontiera română). Ea lasă apoi Ungariei în partea occidentală a Crișanei și la nordul Maramureșului un număr de Români, cari, după statisticile ungare, nu ar trece de câteva zeci de mii, dar cari în realitate sunt mult mai numeroși. Ea nu revendică de asemenea nici numărul considerabil de Români cari trăesc în Ucraina între Nistru și Bug (și chiar dincolo de Bug spre Nipru). Acolo viețuiesc aproape șase sute mii Români. România sacrifică deci astfel mai mult de un milion

de Români în jurul frontierelor sale. Ea face renunțări pretutindeni unde a crezut că interesul general reclamă asemenea sacrificii.

Ar fi cu desăvârșire nedrept de a-i impune, fără nici un motiv serios, o nouă renunțare în Banat.

* * *

La aceste considerațiuni cari pun în evidență legitimitatea revendicărilor românești asupra Banatului, se cuvine să adăugim că dreptul Românilor asupra Banatului întreg a fost recunoscut formal de către Aliați încă din anul 1916, prin tratatul de alianță încheiat de România la 4/17 August 1916 cu Anglia, Franța, Italia și Rusia 1).

Aceasta este, pentru noi, o nouă dovadă evi-

---

1) Drepturile României asupra Banatului nu isvorăsc din acest tratat de alianță, cum se zice deseori.

Drepturile României sunt bazate, precum am arătat, pe principiul naționalităților și pe celelalte principii secundare mai sus indicate (nevoia de granițe naturale, necesitatea de a repara nedreptățile trecutului spre a statornici o pace justă, nevoia de a preveni războaiele viitoare, etc).

Tratatul de alianță este numai un document care dovedește că patru din cele mai mari Puteri ale lumii au recunoscut drepturile României și s'au obligat a le susține și realiza.

S'a pretins că acest tratat este nul, de oarece este un tratat *secret*.

Dar, cum ar fi putut să nu fie secret din moment ce el

dentă de legitimitatea dreptului Românilor asupra Banatului.

În adevăr, când patru din cele mai mari Puteri ale lumii au recunoscut un drept unei țări mici, care, ori ce s'ar zice, nu putea fi în stare a le impune voința ei, asta dovedește că acest drept se impunea prin legitimitatea lui.

Deci din toate punctele de vedere, dreptul Românilor asupra întregului Banat se justifică pe deplin.

prevedea intrarea în războiul a României? Nu era neapărat necesar, în interesul tuturor aliaților (inclusiv Serbia) și pentru izbânda cauzei comune, ca dușmanul să nu aște d'înainte aceasta?

De altfel, Serbia nu ar putea să se plângă în privința tratatelor secrete. Căci, dacă Serbia a fost salvată, dacă ea există azi și devine un Stat mare, ea datorește aceasta tocmai tratatelor secrete care legau pe Franța de Rusia și pe Anglia de Franța, precum și tratatelor secrete care au legat în urmă pe aceste țări cu Italia și cu România. În virtutea acestor tratate secrete, toate aceste popoare au unit eforturile lor și au sacrificat milioane dintre fiii lor pentru a împiedeca crima care se proiectase în contra Serbiei. Aceasta dar nu trebuie să ceară anularea tratatelor secrete, după ce a profitat de dănele mai mult decât ori ce altă țară.

De altminterlea, am văzut mai sus că, în tratatul de alianță cu România, marile Puteri au ținut seamă de revendicările Serbiei asupra Banatului și, înălțurând pretențiile ei teritoriale i-au recunoscut, prin art. 4, o servitute militară asupra regiunii din fața Belgradului. A se vedea: **G. G. Mironesco**, *Aperçus sur la question roumaine*, pag. 77—81 și articolul nostru „*Système déplorable*” publicat în *La Roumanie* din 1 Mai 1919.

W. Slavescu

IV

Concluzie și rezumat ✓

Sperăm a fi dovedit că, în chestiunea Banatului, dreptul este de partea Românilor. Dreptul lor este întemeiat pe principiile de dreptate și de libertate, pe care trebuie să se bazeze pacea viitoare.

Pretențiunile sârbești asupra Banatului nu sunt întemeiate. Ele sunt în contradicție cu principiul naționalităților și cu toate principiile de justiție care trebuiesc să formeze baza unei păci stabile.

Banatul, în întregime, trebuie deci să fie alipit României.

Motivele care justifică această deslegare a controversei sârbo-române pot fi rezumate astfel:

1. Românii au majoritatea *absolută* a populației în jumătatea Banatului. Ei au majoritatea *relativă* în Banatul întreg (39% după statistica religioasă). *Sârbii nu au majoritatea absolută în nici o regiune de oarecare întindere*

din Banat. Ei au numai majoritatea *relativă* (32,40/o) într'un *singur* district.

Din cele 39 plăși ale Banatului, Sârbii sunt în majoritate *absolută* numai în *trei* plăși și a-celea răzlețe, pe când Românii au majoritatea *absolută* în nouăsprezece plăși ¹⁾.

Din cele 795 comune ce alcătuiesc întreg Banatul, în 456 comune majoritatea *absolută* a populațiunii este română, iar în alte 16 comune Românii au majoritatea *relativă*; pe când Sârbii au majoritatea *absolută* numai în 98 comune și majoritatea *relativă* în alte 19 comune ²⁾.

2. Românii trăesc, în massă compactă, în jumătatea răsăriteană a Banatului, pe o suprafață de aproape 15.000 klm. pătrați și se găsesc pretutindeni în cealaltă parte a țării. Sârbii lipsesc aproape cu desăvârșire în Banatul oriental și se găsesc în grupuri răzlețe în Banatul occidental.

3. Românii sunt băștinași. Sârbii sunt coloniști

---

1) Din 39 plăși în total, Românii au majoritatea absolută în 19 (nouăsprezece) plăși și majoritatea relativă în 1 (una); Germanii au majoritatea absolută în 5 (cinci) plăși și majoritatea relativă în 7 (șapte); Sârbii au majoritatea absolută în 3 (trei) plăși și majoritatea relativă în 3 (trei); în fine, Ungurii au majoritatea absolută într'o plasă.

2) Trebuie să observăm în treacăt că este nevoie de o nouă verificare a cifrelor privitoare la repartiția comunelor din Banat după naționalități; de oarece sunt unele mici nepotriviri. Proporția indicată în text rămâne însă de sigur exactă.

aduși mai ales de către autoritatea străină care împila pe Români autochtoni și voia să-i de-naționalizeze.

4. Provincia Banatului formează o unitate geografică. Ea este un exemplu tipic al unei țări înconjurată de granițe naturale. Asemenea frontiere fiind necesare pentru a asigura o pace stabilă, nu trebuie să le suprimăm, mai ales când nici un motiv serios nu cere aceasta. Dacă Sârbii ar avea majoritatea absolută într-o regiune de o oarecare întindere din Banat, s'ar putea să nu se țină compt de frontierele naturale, pentru a se respecta principiul naționalităților. Dar nu este așa cazul cu Sârbii în Banat. Ei nu se pot baza pe principiul naționalităților, nici pe vre-unul din principiile de dreptate care trebuie să fie la baza păcii. Tot ce au Sârbii în favoarea lor este faptul că, într'un singur district sunt mai numeroși de cât Români.

Români cari sunt în majoritate absolută în Banatul răsăritean formează un singur corp cu minoritatea românească din Banatul apusean. Nimic nu îi separă. Nu trebuie acum să fie separați în mod artificial, neținându-se seamă nici de interesele lor nici de sentimentul de dreptate. Din potrivă, minoritatea sârbă din Banatul apusean este separată de Serbia prin Dunărea și Tisa. Alipind această populațiune la Serbia, se suprimă o granița naturală (între România și Ser-

bia), înlocuindu-se cu o linie de frontieră artificială greu de aparat.

5. A pune față în față în Banat Statul sârbesc și Statul român însemnează a prepara un viitor război, prin prilejurile de neînțelegeri și conflicte ce se vor crea prin această împărțire a Banatului.

6. Pentru exploatarea bogățiilor miniere și forestiere din Banatul oriental și din Transilvania este ne-apărat necesar să se poată folosi căile de comunicație pe apă cari duc la Dunăre: Mureșul, canalurile din Banat, Tisa. Împărțind Banatul între Serbia și România, s-ar lipsi aceasta din urmă de mijloacele de transport indispensabile pentru produsele grele ce formează bogăția Banatului răsăritean și a Transilvaniei. Principalele bogății ale acestor provincii ar deveni inexploatabile. Desvoltarea economică a acestor țări ar fi împiedicată.

7. România a făcut, în favoarea Serbiei, un mare sacrificiu, abținându-se de a revendica regiunea Timocului (în nord-estul Serbiei), unde trăesc, în massă compactă, trei sute de mii Români (afară de o sută mii Români ce locuiesc în Macedonia sârbă). Acest sacrificiu reclamă din din partea Sârbilor o bună voință corespunzătoare. În chestia Banatului, Sârbii au, pentru prima dată, ocazia de a aplica față de Români o equitabilă reciprocitate. Această reciprocitate, care cere din

partea Sârbilor un sacrificiu inferior celui consimțit de către Români, e o chestie de dreptate. Aliații deci trebuiesc să impună Serbiei această reciprocitate, dacă Serbia nu o oferă României de buna ei voie.

8. Amiciția României pentru Serbia s'a manifestat nu numai prin sacrificiul mai sus indicat, dar și prin ajutorul dat Serbiei, în împrejurări grave pentru aceasta, mai ales în 1913. România are deci dreptul la recunoștința Serbiei (care nici odată nu a avut ocazia de a ajuta România). Recunoștința nu se poate impune. Dar amiciția sârbo-română ar fi grav amenințată, dacă s'ar constata că Serbia nu vrea să țină socotoeală de serviciile ce i-a făcut România. Aliații nu pot să incurajeze Serbia să iea calea aceasta.

9 România face renunțări importante pretutindeni, pe toate frontierele etnice ale poporului român: în Serbia, în Bulgaria, în Ucraina (Rusia), în Ungaria.

Mai mult de un milion de Români sunt astfe sacrificați de România în interesul păcii mondiale. Ar fi cu totul nedrept de a i se impune o nouă renunțare în Banat.

10. Franța, Anglia, Italia și Rusia au recunoscut în mod formal de la 1916 (prin tratatul de alianță cu România) dreptul Românilor asupra Banatului întreg. Nu se poate admite că aceste

mari Puteri au procedat cu ușurință nici că ele au fost silite să se supuie voinței mici Români. De aceea recunoașterea această, făcută de patru din cele mai mari Puteri ale lumii, este o nouă probă evidentă că dreptul Românilor asupra întregului Banat se impune prin legitimitatea lui.

TABLOU STATISTIC

Populațiunea Banatului după indicațiunile statistice
oficiale ungare din anul 1910.

(Naționalitatea indicată după „limba maternă“).

	Români	Germani	Sârbi	Maghiari	Alte națion.	Total
a) Caras-Severin (Krasso-Szöreny)	336.082	55.883	14.674	33.787	25.721	466.147
Suprafața 11.074 km. pătrați						
Procentul	72 ^o /o	12 ^o /o	3 ^o /o	7 ^o /o	6 ^o /o	
b) Timiș (Temes)	169.030	165.883	69.905	79.960	16.057	500.835
Suprafața 7.433 km. pătrați						
Procentul	33 ^o /o	33 ^o /o	13 ^o /o	15 ^o /o	6 ^o /o	
c) Torontal	86.937	165.779	199.750	128.405	34.280	615.151
Suprafața 10.016 km. pătrați						
Procentul	14,1 ^o /o	27 ^o /o	32,4 ^o /o	21 ^o /o	5,5 ^o /o	
d) Banatul întreg	592.049	387.545	284.329	242.152	76.058	1.582.133
Suprafața 28.523 km. pătrați						
Procentul	37,4 ^o /o	24,5 ^o /o	18 ^o /o	15,3 ^o /o	4,8 ^o /o	

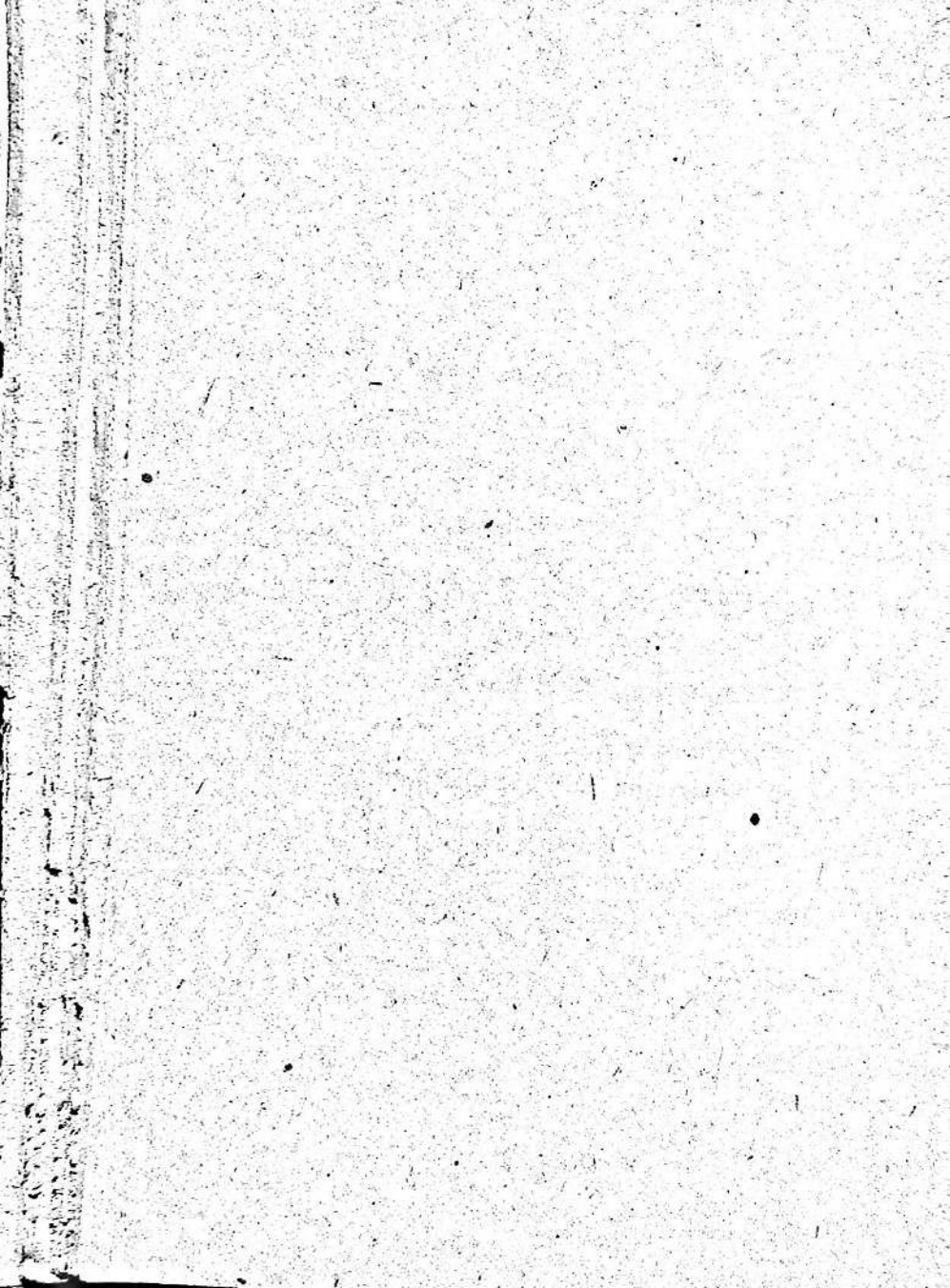
Observație. — Cifra totală a Românilor, după statistica religioasă, este de : 615.338.

APENDICE

---

1. Români și Sârbi.
  2. Românii din Timoc.
  3. Impărțirea Banatului ?
  4. Pentru amiciția sârbo-română.
  5. Șovinismul sârbesc și Alianții.
-

Români și Sârbi ¹⁾

Am reamintit de mai multe ori amicitia care a existat în totdeauna între Români și Sârbi.

Este un exemplu excesiv de rar în Istorie: aceste două Popoare vecine nu au avut nici odată cel mai mic conflict. ²⁾

Scriitorii sârbi, constatând acelaș fapt, au conchis, ca și noi, că este inadmisibil ca aceste două popoare amice să nu ajungă a se înțelege asupra singurului punct ce este în discuție între ele: chestia Banatului apusean.

Oamenii politici sârbi au recunoscut, de altfel, spiritul împăciuitoar al Românilor. Conteul Voynovitch constata acest fapt mai deunăzi: „Româ-

---

1) Acest articol a fost publicat în numărul din 26 Decembrie 1918 al ziarului „*La Roumanie*” (din Paris).

2) A se vedea apelul ce adresa poporului sârbesc, cu un an în urmă, D-l Emmanuel Antonescu, în articolul „Cătră popoarele oprimate ale Austro-Ungariei” publicat în „*La Roumanie*” din 24 Ianuarie 1918.

nii, zicea el, sunt însuflețiți față de noi de un sincer spirit de împăciuire în ce privește teritoriul Banatului." (Ziarul „Information" din Paris de la 1 Decembrie 1918).

Ne place să credem că acelaș spirit de împăciuire există și din partea Sârbilor.

Cu toate acestea fapte recente par, din nenorocire, a proba mai mult contrariul.

Iată unele din aceste fapte :

Sârbii au trimis, după armistițiul, trupele lor în Banat, cu toate că știau foarte bine că Banatul este, în întregime sa, revendicat de Români și că drepturile Românilor asupra Banatului întreg au fost, în mod formal, recunoscute de către Aliați.

Apoi, folosindu-se de această ocupațiune militară, Sârbii au constituit o adunare națională a provinciilor Batchka și Banat. În această adunare, aleasă în proporție de un reprezentant pentru o mie de locuitori, Maghiarii și Germanii sunt reprezentati. Din contra, Românii nu sunt reprezentați, cu toate că, după propria măturisire a Sârbilor, populația română este destul de numeroasă în regiunea respectivă.

Mai târziu, agențiile sârbești au anunțat că locuitorii din orașul Timișoara au rugat pe Regele Petre al Serbiei și pe Mitropolitul din Belgrad să vie la Timișoara pentru a primi omagiile populației.

Sărbii recunosc cu toate acestea și nu ar putea să nu recunoască că populația din orașul Timișoara nu este sârbă. Atunci ce rost are afacerea aceasta? Voesc oare Sărbii să probeze că populația română și germană din Timișoara, în timp ce regiune aceea este ocupată de armata sârbească, știe să useze în mod judicios de „dreptul de a dispune de propria ei soartă..” în favoarea Serbiei? Aceasta aduce aminte sistemul aplicat de Germani în provinciile ruse pe cari ei voiau să le anexeze.

Un alt fapt este încă mai semnificativ:

Românii din Ungaria au convocat pentru 1 Decembrie 1918 la Alba-Iulia o mare adunare națională, care a avut menirea de a decide de soarta provinciilor românești din Ungaria. Toate aceste provincii trebuiau să fie reprezentate prin delegațiuni alese special pentru această adunare. Românii din cele trei districte care compun Banatul au ales delegații lor pentru adunare. Delegația Districtului Torontal era compusă din două sute Români. Ei bine, autoritățile militare sârbe au împiedicat cu forța pe acești delegați români din Torontal de a merge să participe la marea adunare din Alba-Iulia.

Ni se afirmă chiar că autoritățile militare sârbe au luat și alte măsuri foarte aspre menite a intimida pe Români din Banat. Dar noi nu voim să facem caz de aceasta înainte de a avea probe.

Gravitatea ultimului fapt ce semnalăm aici nu va putea scăpa din vedere nimăruia. S'ar putea oare explica acea purtare a Sârbilor fără a pune la îndoială curăţenia gândurilor lor? Urmăresc ei oare pur şi simplu liberarea fraţilor lor sau au tendinţa de a oprima alte popoare?

În interesul amicitiei sârbo-române, nu voim să împingem mai departe analiza faptelor mai sus menţionate.

Avem, ca amici, datoria de a spune sincer Sârbilor că ei sunt pe cale de a aluneca pe un povârşiş periculos.

Nu astfel ar trebui să răspundă ei spiritului împăciuitoar al Românilor, recunoscut de către însăşi Sârbii.

Românii, cari au în Serbia fraţi mult mai numeroşi de cât Sârbii din Banat şi cari trăesc acolo în masă compactă — nu răzleţi cum sunt Sârbii din Banat — s'au abţinut de a revendica drepturile lor în aceste regiuni ale Serbiei, din amicitie pentru Sârbi. Românii au mers până acolo încât chiar s'au ferit de a face orice propagandă care ar fi putut da fraţilor lor din Serbia speranţa unei alipiri la România.

De ce Sârbii fac tocmai contrariul în Banat?

Ajunşi poate la capătul îndelungatei lor sforţări pentru unitatea lor naţională, poporul român şi cel sârb, amici todeauna în trecut, se regăsesc legaţi prin interese comune şi având înain

tea lor aceiași dușmani ireductibili: Maghiarii și Bulgarii.

E oare acum momentul de a rupe această prietenie?

O colaborare amicală a Românilor și a Sârbilor nu este ea necesară pentru a-și putea garanta drepturile lor și pentru a asigura progresul celor două națiuni?

Sperăm că Sârbii vor ține seamă de nevoia acestei colaborări amicale în viitor și că un sincer spirit de împăciuire din partea Sârbilor va veni să întărească amicitia sârbo-română. Aceasta cu atât mai mult, cu cât dacă, în trecut, Sârbii nu au avut ocazia de a ajuta pe Români, aceștia i-au ajutat pe Sârbii în diferite împrejurări grave pentru Serbia, precum a fost în 1913, și de aceea pe amicitia sârbo-română s'ar cuveni să se fi altoit un sentiment de recunoștință din partea Sârbilor față de Români.

Românii din Timoc ¹⁾

Românii cari trăesc, în massă compactă, în regiunea Nord-Est a Serbiei, între Dunăre, Morava și Timoc, sunt cunoscuți sub numele de „Românii din Timoc“.

Ei locuiesc patru districte: Kraina, Pojarevatz, Morava și Timoc și sunt mai numeroși în cele

---

1) Acest articol a fost publicat în numărul din 16 Ianuarie 1919 al Ziarului „*La Roumanie*” (din Paris).—Asupra acestei chestiuni s’au publicat ulterior în Franța două broșuri: „*Les Roumains de Bulgarie et de Serbie*” par G. Valsan traducție par O. Tafrali (Paris Gauthier Villars et Cie) și „*Les Roumains de Serbie*” par D. Draghicesco (Paris, Imprimerie Du Bois et Bauer, 1919); precum și Memoriul prezentat Conferinței de Pace de către D-l Athanase Popovici (ca delegat al Românilor din Timoc), memoriu care a fost publicat în ziarul „*La Roumanie*” (de la Paris) din 20 Martie 1919 sub titlul: *Mémoire des Roumains de Serbie*. În acelaș număr din *La Roumanie* (20 Martie 1919) se găsește și un articol al D-lui Găvănescu: *Dans la question du Timok*.

două d'întăiu districte. De aceia diferiți etnografi îi numesc Români din Kraina.

Numărul lor total este de trei sute mii.

Statisticele oficiale sârbești indică o cifră mai mică.

Aceste statistice însă sunt, din nenorocire, *aranjate* (falșificate) în dauna elementului român. Ele aplică sistemul maghiar, ceia ce este lesne de constatat.

Iată, în adevăr, ce ne spune statisticele oficiale sârbești. În 1846, după aceste statistice, erau 97.215 Români. În 1850 numărul lor era de 104.343. În 1859, ei erau 122.593. În 1866 găsim cifra de 127.326. Statistica din 1884 înregistrează 149.713 Români. Statistica din 1895 constată 159.510 Români. În fine, în statistica din 1900, găsim 122.429 Români. Nu cunoaștem statisticele ulterioare.

Comparând aceste cifre, se vede numai decât că dela 1846 până la 1884 populația românească a crescut aproape în mod normal și dela 1884 până la 1895 ea crește mai încet; dar în urmă, ea descrește subit pentru a scădea, în 5 ani (1895-1900), la o cifră inferioară aceleia pe care o constatasem statistica din 1859 (deci cu 41 ani înainte).

De oarece statistica nu indică o emigrare în masă a Românilor în acești cinci ani (1895-1900) și cum, de altă parte, nici o catastrofă nu s'a abătut în mod particular asupra Românilor din

Serbia în acest interval de timp, trebuie să recunoaştem, cu regret, că statistica oficială sârbă este „aranjată”.

De altfel, aceasta a fost de mult constatat de către majoritatea publiciştilor şi savanţilor care s-au ocupat de această chestie. Câţiva dintre ei au făcut anchete personale cari au confirmat inexactitatea statisticelor oficiale sârbe. În 1896, Kanitz a constatat că erau 59.525 Români în districtul Pojarevatz. Cu toate acestea statistica oficială sârbă nu înregistrează decât 41.457 Români în acest district, deci o diferenţă în minus de 43 la 100.

Pentru a stabili aproximativ cifra reală a Românilor în această regiune a Timocului, se poate întrebuiţa procedeul următor, servindu-ne tot pe datele statisticelor sârbe.

S-ar putea lua ca bază cifra Românilor constatată de una dintre statisticile mai vechi (de exemplu aceia din 1866) care statistici erau mai puţin inexacte, pentru că atunci Sârbii se temeau mai puţin de atracţiunea ce ar fi putut exercita România asupra elementului român din Serbia.

Se va adăoga apoi la acea cifră creşterea normală anuală calculată după coeficientul dedus tot din statisticile oficiale sârbe.

Făcând acest calcul, ajungem la o cifră apro-

ximativă de trei sute mii. Această cifră este în realitate, un *minimum* 1).

D-l Seton-Watson, publicistul englez bine cunoscut, foarte favorabil Sârbilor, constată, în 1915, că numărul Românilor din regiunea Timocului era de 200 000. D-l Vâlsan constata, pentru 1912, că cifra reală era coprinsă între 260.000 și 300.000.

Chestiunea de a ști dacă această populație este sau nu de baștină în această regiune este viu discutată.

În orice caz, ea locuiește regiunea aceasta de multă vreme. Se găsesc aci urme de această populație română încă din prima jumătate a secolului al 14-lea.

Va revendica România pe acești Români din Timoc ?

Am avut ocaziunea de a spune că România, din amicitie pentru Serbia, nu a reclamat alipirea la Patria-Mumă a acestei populațiuni române. România a evitat chiar orice propagandă care ar fi putut să creze dificultăți Serbiei, dezvoltând sentimentul de răsă al acestor Români din Timoc. Ea a făcut, de altfel, acelaș lucru pentru cei 100.000 Români din Macedonia sârbă.

Aceasta este un mare sacrificiu care mărește

---

1) A se vedea: Delatimoc, „Românii din Serbia“ București, 1907, care, pe baza recensământului din 1905, admite că numărul Românilor din Serbia este mai mare decât 350.000.

considerabil datoria de recunoștință contractată de Sârbi față de România, care i-a ajutat în 1877 și în 1913.

Dar din nenorocire, Sârbii nu par a se îngriji de aceasta. Ei au aerul de a zice: „Dacă România a făcut mari sacrificii în favoarea noastră, dacă ne-a ajutat în mai multe ocaziuni, ea n'are decât să continue . . .” Și ei cer acum ca România să facă o nouă renunțare în favoarea lor cu privire la partea răsăriteană a Banatului, unde populația sârbă, constituită prin colonizări succesive, nu este în majoritate; dar unde ea este, pe alocurea mai numeroasă decât populația băștinașă română.

Serbia vrea să-și alipească cei 200.000 Sârbi cari locuiesc provincia română a Banatului înglobați într'o populație străină și vrea, în acelaș timp, să păstreze cei 400.000 Români din Timoc și din Macédonia sârbă.

Aceasta nu este posibil. Lucrul acesta este contrar dreptăței și nu ar putea conveni României.

Amiciția sârbo-română nu poate să se întemeieze pe ideia, că în toate ocaziunile, sacrificiile trebuesc să fie de partea Românilor și avantajele de partea Sârbilor.

Trebue ca Sârbii să se decidă a face și ei ceva în favoarea acestei amiciții și pentru dreptate.

Trebue un mic sacrificiu din partea Sârbilor:

(sacrificiu mai mic mult decât acela făcut de Români în favoarea Sârbilor) și un pic de dreptate pentru Români, pentru a întări amicitia sârbo-română, în interesul reciproc, a acelor două națiuni și în interesul general.

Impărțirea Banatului? ¹⁾

O notă publicată în „Le Temps” din 1 Martie 1919 ne informa că comisiunea care se ocupă cu revendicările românești ar fi adoptat o „soluție transacțională, care ar înapoia Ungariei regiunea Banatului vecină cu Szegedin și ar alipi de Serbia cea mai mare parte din Comitatul Torontalului”.

Banatul ar fi, prin urmare, împărțit între România, Serbia și Ungaria.

Suferințele poporului român deci ar continua: o nouă nedreptate i s'ar face; noi griji i se vor da pentru viitor.

Maghiarii ar fi răsplătiți de violențele și crimele lor contra poporului român. Li s'ar da lor partea Banatului, unde, prin colonisările forțate făcute în timpul celor patru zeci și șase ani din urmă,

---

1) Acest articol a fost publicat în „La Roumanie” (de la Paris) din 6 Martie 1919.

ei au isbutit să rărească elementul român. Acest succes, cu adevărat neașteptat, ar încuraja pe Maghiarii să încerce și de aci înainte, prin diverse mijloace, de a se întinde în dauna elementului român. Prada română le rămâne la îndemână: o frontieră artificială și imposibilă de apărat ar separa ceia ce ei au dobândit de ceia ce le rămâne să cucerească.

Coloniștii sârbi ar obține aceleași avantaje ca și Maghiarii. Ei vor fi cucerit pentru țara lor regiunea apuseană a Banatului, unde guvernul austriaci-a adus, gonind din pământurile lor, exilând din țara lor pe țărani români. Cei o sută de mii români (aproape) care formează fondul populației acestei regiuni — presărată cu grupuri sârbești formate prin colonisările forțate, — vor suferi, după jugul austriac și ungar, dominațiunea sârbă. Ei vor regăsi, de altfel, sub aceeași stăpânire, patru sute de mii din frații lor (în nord-estul Serbiei și în Macedonia sârbă). Această consfințire a violenței ar fi pentru Sârbi deasemenea (ca și pentru Maghiari) o încurajare de a continua aceleași metode. Ei vor avea asemenea înaintea lor o frontieră artificială și imposibil de apărat, care le va permite să încerce cucerirea restului țării de la Români.

Nedreptatea ar fi astfel în mod solemn statornicită. Sămânța războaielor viitoare ar fi astfel împlântată în această țară.

Dacă o astfel de nedreptate s'ar înfăptui, Germanii ar avea cea mai mare remuşcare: ei ar constata că au fost prea blânzi faţă de locuitorii din Alsacia-Lorenă. Dacă Germanii ar fi făcut acolo numeroase colonisări forţate, ca Maghiarii în Banat, ei ar fi putut păstra o parte cel puţin din prada lor de la 1870.

Astfel oare se va putea făuri o lume nouă întemeiată pe dreptate?

Noi nu putem crede că comisia teritorială ar fi luat hotărîrea anunţată de ziarul „Le Temps” (care, de altfel a desminţit apoi această ştire).

Motivele cari, în afară de consideraţiunile de mai sus, se opun la o împărţire a Banatului şi cari justifică alipirea Banatului întreg la România, au fost mai de multe ori expuse aici.

Unirea cu România este singura soluţie care e în acord cu principiile de libertate şi de dreptate ce trebuiesc să ne conducă şi mai ales cu principiul naţionalităţilor. Impărţirea Banatului ar împiedica dezvoltarea economică a acestei provincii şi a Transilvaniei.

Nu vom mai desvolta acum aceste consideraţiuni (expuse cu altă ocazie).

Naţiunea română face de bunăvoie ei importante sacrificii, pretutindeni, pe toata frontierele ei etnice, în interesul păcii mondiale. Ea renunţă astfel la mai mult de un milion de Români: în Serbia, în Bulgaria, în Ucraina, în Ungaria.

Ea nu va putea admite o amputație în Banat, rezultat al marilor nedreptăți ce ea a suferit în trecut.

Nu prin consfințirea crimelor și violențelor trecutului se va stabili dreptatea.

Din potrivă, pentru a stabili o eră de dreptate, trebuie înainte de toate să se pedepsească aceste crime și să se repare aceste nedreptăți.

Aceasta așteaptă poporul român.

El nu cere nici o favoare. El nu reclamă de cât dreptatea.

Pentru amiciția Sârbo-Română 1)

Am făcut dese ori apel la spiritul de împăciuire al Sârbilor în chestia Banatului.

Le-am reamintit amiciția care a existat în totdeauna între cele două popoare ale noastre. I-am rugat de a ține socoteala de marele sacrificiu ce România și-a impus în favoarea Serbiei, nerevendicând regiunea Timocului, populată de o masă compactă de trei sute mii Români. Le-am reamintit cei o sută mii Români din Macedonia sârbe. A trebuit să amintim asemenea marile servicii pe cari România a avut ocazia de a le face Serbiei în trecut. I-am rugat să nu peardă din vedere că grupurile sârbești din Banat au fost formate prin colonizări forțate, în dauna popoului român, așa în cât România are dreptul de a cere restabilirea dreptății în această regiune.

Toate aceste considerațiuni nu au, se pare, nici o valoare pentru diriguitorii actuali ai Serbiei.

Ei persistă în intransigența lor.

Ba, ei pretind chiar că România nu e destul de împăciuitoare.

---

1) Acest articol a fost publicat în Ziarul „La Roumanie” (din Paris) la 13 Martie 1919.

Chestiunea această însă este ușor de limpezit.

În adevăr, în aceste regiuni, unde este un amestec de rase, este evident că acela e împăciuitor care, în revendicările sale, lasă sub dominațiunea adversarului o proporție mai mare dintre conaționalii săi.

Ei bine, dacă avem în vedere revendicările integrale ale Serbiei, câți Sârbi sau, mai exact, ce grupuri de Sârbi lasă Serbia în Statul românesc? Nici unul, căci nu pot intra în socoteală cele câteva mii de Sârbi împrăștiați pe pământul românesc și cari nu ar putea fi redobândiți de Serbia decât individualmente.

Pe dealtă parte, care ar fi numărul Românilor ce ar trăi sub dominațiunea serbească, dacă revendicările integrale ale Sârbilor ar fi admise? Aproape șapte sute de mii, dintre cari majoritatea trăesc în masă compactă (260.000 în câmpia Banatului, 300.000 până la 350.000 în regiunea Timocului, 100.000 în Macedonia serbă).

Din contra, dacă avem în vedere revendicările integrale ale României, câți Români ar rămâne în Statul Sărbesc? Patru sute de mil sau aproape patru sute cinci zeci mil.

Pe dealtă parte, câți Sârbi ar cuprinde, noua Românie, dacă Banatul în întregimea lui, ar fi unit cu România? 285.000 Sârbi (în cifre rotunde) răzleșiți, față de 400—450.000 Români cari trăesc

în Serbia (și dintre cari 300 — 350.000 formează o masă compactă la frontiera română).

Toate discursurile nu vor putea dovedi nimic contra elocinței acestor cifre, care probează în mod strălucitor, spiritul de împăciuire — așa putea zice chiar spiritul de *sacrificiu* — al României.

În loc de a aprecia, cum trebuie, importantul sacrificiu al Românilor și moderațiunea lor, Sârbii au aerul de a considera acest sacrificiu și această moderațiune drept semne de slăbiciune și se simt, prin aceasta, încurajați a stărui în nedreptele lor revendicări.

Ei se înșeală amarnic.

Trebuie s'o spunem aceasta și s'o repetăm amicilor noștri Sârbi. Va veni un timp când se vor căi că au fost nedrepti față de un popor amic, care a știut, în împrejurări grave, să le aducă mari servicii.

Intransigența sârbă va distruge amicitia sârbo-română. Aceasta va fi o nenorocire pentru amândouă națiunile, care au nevoie acum, mai mult ca nici odată, să păstreze legăturile lor de amicitie ce durează de atâtea veacuri, pentru a-și putea asigura în mod reciproc un viitor liniștit și înfloritor¹⁾.

---

1) În cercurile aliate domnește aceeași convingere despre necesitatea amicitiei sârbo-române. D-l Dr. N. Lupu spunea într-o conferință (publicată sub titlul: *La Roumanie nouvelle et ses problèmes vitaux*, Imprimerie Paul Dupont, Paris

Din momentul în care România nu ar mai considera pe Sârbi drept amici, ea nu va avea nici un motiv de a sacrifica—ce dureros sacrificiu! — pe Românii din Timoc.

Dacă ar forța astfel pe Români să ridice chestiunea Timocului, diriguitorii actuali ai Serbiei ar comite cea mai mare greșală. Consecințele ar fi foarte grave pentru ambele țări.

Nu există oare la Belgrad nimeni, care să-și dea seamă de aceasta ?

1919) că D-l Masaryk, Președintele Republicii Ceho-Slovace, îi zicea: „Pentru noi, este indiferent cum se va rezolvi chestia Banatului. Lucrul esențial însă este ca din soluțiunea ce se va da să rezulte pacea și unirea între Sârbi și Români“. Acest scop nu a fost pierdut din vedere de nimeni dintre noi toți cei ce ne-am ocupat de chestia aceasta, din partea românească. În ce mă privește, eu am fost unul dintre sprijinitorii ideii unei colaborări amicale a Românilor nu numai cu Sârbii, dar și cu Polonii și cu Ceho-Slovacii. Din anul 1917 am lucrat în această direcțiune, luând contact cu comitetele naționale ale acestor popoare. Afirmarea solemnă a acestei conlucrări s'a făcut, pentru prima dată, în congresul dela Roma din Aprilie 1918 (la care am luat parte). Congresul, sigilând solidaritatea acestor popoare și a poporului italian pentru doborârea Austro-Ungariei, a pus și jaloanele unei conlucrări politice și economice pentru viitor. Acțiunea în vederea acestei conlucrări s'a continuat apoi la Paris, sub auspiciile comisiei parlamentare franceze pentru propaganda în streinătate.

Șovinismul Sârbesc și Aliații ¹⁾.

Serbia este copilul răsfățat al Aliaților. Ca orice copil răsfățat, ea a început, de câțva vreme, a face năzbutii, și se pare că Aliații au început a-și da seama de aceasta.

După supărătoarele incidente care s-au produs în diferite porturi ale Adriaticei contra Italianilor, se constată acum că, în regiunea Banatului, există raporturi încordate între autoritățile de ocupațiune franceze și șefii armatei sârbe.

Constatarea e făcută de către d-l *Rivet*, corespondentul ziarului „*Le Temps*” în Serbia („Declarațiuni sârbe”, în No. din 15 Martie 1919), care constată în acelaș timp, că toată lumea se plânge de șovinismul militarilor sârbi ²⁾.

---

1) Acest articol a fost publicat în numărul din 20 Martie 1919 al ziarului „*La Roumanie*” (de la Paris).

2) D-l Charles Rivet nu este un simplu corespondent ocazional, ci a fost trimis anume să facă o cercetare în țările jugo-slave. El este un ziarist și publicist de seamă, cunoscut mai ales prin valoroasa sa operă „*Le Dernier Romanof*”

Acesta e foarte natural, după ceia ce s-a, întâmplat în Banat. Populația română din Banat primise pe Sârbi ca pe niște liberatori. Ea considera trupele sârbești drept reprezentanți ai Aliaților, cari veneau să-i aducă libertatea. În loc de aceasta, armatele sârbești i-au adus cele mai mari nenorociri și cele mai mari nedreptăți.

În dorința de a împiedica un conflict între cele două națiuni, guvernul român s'a abținut și se abține de a da publicității faptele rele comise de Sârbi față de populația română din Banat. El s'a mulțumit probabil de a pune la curent cu aceasta pe aliați. Noi nu credem că această atitudine extrem de împăciuitoare este cea mai bună. Dar ne credem obligați de a ține socoteală de dânsa și nu vom insista deci asupra acestor fapte.

D-l Rivet explică cum s'au petrecut lucrurile din punct de vedere militar: „A fost, zice el, o perioadă de o adevărată încordare între Români și Sârbi, tocmai din pricina atitudinii militarilor dela Belgrad. Armata sârbă formă aripa stângă a armatelor aliate, când acestea înaintau în Serbia, după ce învinseseră rezistența germano-bulgară.

(studiu asupra stărei Rusiei în momentul revoluției din 1917). El a publicat mai târziu corespondențele din Serbia, la cari ne referim noi, într'un volum intitulat: *En Yougoslavie* (Paris, Perrin et Cie, 1919). A se vedea în special cap. 7 (pag. 117 și urm.), unde se discută și chestia Banatului, în mod defavorabil Românilor (pag. 131-132).

Pe când armata franceză de Orient avea să înlătore încă multe obstacole, Sârbii se găseau într'o regiune unde nu se afla nici un dușman. Ei profitară de aceasta pentru a grăbi înaintarea și curând grosul armatei interaliată nu mai avea nici o știre despre Sârbi. Ajungând la Belgrad, armata aliată află cu mirare că trupele sârbe, părăsind stânga trupelor Antantei, au luat-o spre dreapta pentru a se duce să ocupe Banatul, fără a prevesti pe comandantul-șef.

Știind că „Antanta“ recunoscuse României dreptul asupra Banatului întreg, Sârbii, cari râvnesc la partea cea mai bogată a acestei provincii, au voit să pună pe Aliați înaintea unui fapt îndeplinit. Ei au încercat de a impune cu forța stăpânirea lor asupra Banatului și nu au pregetat de a lua măsurile cele mai violente contra populațiunii care era împotriva dominațiunii sârbești.

Comandamentul forțelor aliate din Orient, ca măsură de precauțiune, avusese intenția — ne spune d-l Rivet — „de a nu lăsa să pătrundă în Banat decât trupe franceze“.

Sârbii, aflând de aceste intențiuni, s-au grăbit de a se asigura contra acestor intențiuni, ocupând în grabă mare Banatul, fără să înștiințeze pe comandantul-șef.

Pentru a evita un conflict, o divizie franceză a fost intercalată între trupele sârbe și armată română, la începutul lui Februarie (1919).

Sârbii, deși vinovați, s-au arătat nemulțumiți de această simplă măsură de prudență, care nu aducea, de altfel, restabilirea unei situațiuni equitabile pentru Români.

Constatând aceste fapte d-l Rivet conchide : *Militarii sârbi ne-au scos vinovați pe noi de propria lor vină, Șovinismul lor, de care toată lumea se plânge, vede un suspect sau un dușman în toți aceia cari nu-și însusesc acest șovinism. Raporturile încordate între autoritățile de ocupațiune franceză și sejii armatelor sârbest nu au altă origină*“.

Pentru a înțelege mai bine ceia ce s'a petrecut în Banat, trebuie să citim declanațiunile făcute d-lui Rivet de către D-l Protici, primul ministru al Regatului Sârbo-Croato-Slovean.

Trebuie să remarcăm, de altfel, că pentru a evita orice neînțelegere, D-l Rivet a cerut D-lui Protici „să binevoiască a-i defini în scris vederile guvernului din Belgrad“. D-l Protici a primit acesta și a remis d-lui Rivet o declarație scrisă.

Ei bine, în această declarație scrisă, care definește vederile guvernului jugo-slav, citim „că este de interes comun ca elementele străine, ce trăesc la marginile teritoriului nostru național și în apropierea acestor margini, — adică în provinciile revendicate de Jugo-slavi : Banat, Bat-

chka, Baranya, Slovenia, Carinthia, Istria, Dalmația, etc.—*să fie trimise pe teritoriile lor naționale*".

Intr'un interview publicat marele ziar englez *Times* din 7 Februarie 1919, D-l Protici spune că aceste populațiuni străine trebuie să fie forțate a părăsi „teritoriul național jugo-slav”. El adăoga că a ajuns la această idee *după matură gândire*.

Vedem că acum confirmă în scris aceiași teorie. El nu mai întrebuițează cuvântul „a forța”, dar sensul este acelaș. El nici nu se'ntreabă ce se va întâmpla, dacă aceste populațiuni ar refuza de a părăsi pământurile lor și căminurile lor. Guvernul democrat jugo-slav nu admite această alternativă-

Deci acest guvern—partizan convins al plebiscitului și al dreptului fiecărui popor de a dispune de soarta lui—*vrea să gonească* din „teritoriul național jugo-slav” un milion și jumătate din Italiani, Români, Albanezi, Unguri, Germani,—ființe inferioare, care nu pot să aibă aceleași drepturi ca și Jugo-slavii.

Aceasta este sistemul pe care Germanii voiau să-l aplice—pe o scară mai întinsă (Germanului îi place „kolossalul”) la răsăritul și la apusul granițelor Germaniei din 1914, pe toată întinderea pretinsului său „teritoriu istoric”.

Această teorie șovinistă sârbă merită toată atențiunea Aliatilor.

Oare, pentru a permite Jugo-Slaviei de a aplica teoriile germane, bazate pe supremația forței, Aliatii au sacrificat milioane de oameni, ajutând Serbia să se ridice și să formeze un Stat mare ?

TABLĂ DE MATERII

	<u>Pag.</u>
Prefața Traducătorului	5
Prefața Autorului	7
I. Banatul	9
II. Revendicările Sârbilor în Banat	17
III. Dreptul Românilor asupra Banatului	31
IV. Concluzie și resumat	45
Tablou statistic (populația după naționalități)	51

APENDICE

Români și Sârbi	55
Români din Timoc	60
Impărțirea Banatului	66
Pentru Amicitia sârbo-română	70
Șovinismul Sârbesc și Alianții	74
